

[Hælga Pedersen.]

proces i disse sager, ligesom spørgsmålet om ordningen af de senere opståede projekter og erstatningsproblemer jo nok bør vurderes nærmere.

Det er vel allerede fremgået, at dette lovforslag giver anledning til en serie af principielle juridiske problemer, som jeg ikke skal begynde at gå nærmere ind på. Jeg vil blot her til slut fremhæve yderligere 2 spørgsmål:

For det første dette, at jeg anser det for en rigtig ordning, at værnetinget for disse sager afgøres efter ejendommens beliggenhed. Alt for mange sager, hvor staten er part, ikke mindst skattesager, trækkes i dag til København, fordi statens værneting er herinde, og gøres derved dyrere for mange borgere. Derfor er det en fordel at få denne nye regel.

For det andet vil jeg fremhæve spørgsmålet om sagsomkostninger. Det er rart, at dette spørgsmål er taget op såvel i betænkningen som i lovforslaget. Men det er et spørgsmål, om den regel, man foreslår, dækker helt. Mit parti ønsker, at vi i det hele skal nærme forvaltningsretsproceduren så meget som muligt til retsplejeproceduren. Vi lægger f. eks. også vægt på spørgsmålet om fri retshjælp, altså om advokatbistand kan ydes i forvaltningssager, herunder i ekspropriationssager. Vi lægger vægt på retten til at møde ved eller med sagkyndige, det være sig advokater, revisorer eller andre, og vi lægger vægt på, at der er mulighed for at få tilkendt sagsomkostninger, eventuelt efter det almindelige princip i retsplejelovens § 312. Om dette vil jeg gerne indlede forhandlinger i det udvalg, jeg forventer bliver nedsat.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale dette lovforslag til en fordomsfri behandling, og jeg skal anbefale det lille lovforslag vedrørende forbedringer af loven om bestyrelsen af de offentlige veje til vedtagelse.

Hagen Hagensen: I ethvert retssamfund, der bygger på og anerkender den almindelige private ejendomsret til goderne, må borgerne ejendomsret være stærkt retsbeskyttet. I vore grundlove har ejendomsretten da også stedse været betegnet som ukrænkelig, således at ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det.

Den tvungne afståelse til fordel for almenvellet, ekspropriationen, kan da ifølge grundloven alene ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning. Disse grundlovens bud er dels materielle, for så vidt som en borger kun kan tvinges til at afstå sin ejendom, når almenvellet kræver det og alene mod fuld erstatning, dels formelle, nemlig hvad angår kravet om, at tvungen afståelse kun kan ske ifølge lov.

Det foreliggende lovforslag vedrører alene fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom og er yderligere i sit område begrænset til anvendelse ved tvungen afståelse til fordel for staten som statsmyndighed eller for koncessionerede selskaber i disses særlige egenskaber som sådanne, når der i øvrigt ved lovgivning er hjemlet ekspropriationsmulighed til vedkommende formål. Lovforslaget angår således alene, hvorledes en ved lovgivning materielt hjemlet ekspropriation skal finde sin praktiske udførelse.

Når lovforslaget ikke omfatter områder, hvor en kommunalbestyrelse har fået tillagt adgang til tvangsafståelse, er dette begrundet dels med, at spørgsmålet herom er sammenhængende med udstrækningen af det kommunale selvstyre, dels med, at der normalt er adgang til rekurs af ekspropriationsbeslutningerne til et højere forvaltningsorgan. Hvorvidt begrundelsen for at holde kommunerne udenfor er rigtig og rimelig, er et spørgsmål, som må undergives en nærmere prøvelse.

Lovforslaget har alene til hensigt at gennemføre en ensartet fremgangsmåde på de anførte områder, for at man derved kan undgå forskelligheder i fremgangsmåden på retsområder, der ikke er væsensforskellige. Herved undgår man at skulle give regler om fremgangsmåden i de love, der materielt giver adgang til tvangsafståelse, medmindre særlige grunde i enkelttilfælde taler for særlige regler herom.

De gældende regler, navnlig jernbaneforordningen af 1845, har som så megen anden gammel lovgivning vist sig at være gode og smidige; men tiden, der i højere grad kræver ekspropriationer, kræver også klarere og enklere regler, som enhver kan fatte. Der synes derfor at være god grund til at kodificere fremgangsmåden for tvangsafståelser, og det må være et spørgsmål, om det ikke